

KÁRPÁTALJAI KULTÚRKRÓNIKA

(2024. DECEMBER)

ELISMERÉSEK

* Értékteremtő, a közszolgálatért végzett tevékenység elismeréseként adott át díjakat a közmédia a budapesti Thália Színházban. A kiemelkedő szakmai munkáért, a közösségért végzett tevékenységért, valamint a nemzetben való gondolkodás előmozdításáért járó *Duna-díjat* **Vidnyánszky Attila**, a Nemzeti Színház főigazgatója, a Magyar Teátrumi Társaság elnöke, a Színház- és Filmművészeti Egyetem kuratóriumi elnöke, a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) tagja kapta.

* Gratulálunk az *Együtt* folyóirat felfedezettjének, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) korábbi tehetséggondozó mentorának, a beregszászi születésű **Lőrincz P. Gabriella** József Attila-díjas költőnek a Magyar Művészeti Akadémia *Nívódíjával* kitüntetett könyvéhez. Az elismerést **Vári FABIÁN László**, az MMA Irodalmi Tagozatának vezetője adta át.

FONTOSABB
ESEMÉNYEK,
RENDEZVÉNYEK

DECEMBER

* *Közös Advent* címmel kezdetét vette az adventi gyertyagyújtás köré szervezett rendezvénysorozat Beregszász főterén. A karácsonyra való felkészülésben részt vesznek a város civil szervezetei, történelmi egyházai, intézményei. Az első gyertya gyújtásának ünnepségét a Beregszászi Római Katolikus Egyházközség és a Beregszászi Polgármesteri Hivatal szervezte.

* Megújult a Kárpátaljai Tudományos Adatbank: teljesen új arculatot kapott, megújultak a főoldalak, a menüpontok és almenüpontok, ezáltal jobban átlátható, esztétikus és naprakész felület várja az érdeklődőket. A tartalom bővítésnek köszönhetően a honlap Kárpátalja legnagyobb magyar nyelvű tudó-

mányos adatbankjává vált (<https://karpataljaiadatbank.com>). A Kárpátaljával kapcsolatos könyvek száma 600-ra, a disszertációk és kutatók száma pedig 50-re bővült.

* Nevikén, a Hotel Verhovina konferenciatermében az Ukrajna Etnopolitikai és Vallásszabadság Kérdéseivel Foglalkozó Állami Szolgálat és a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal szervezésében megrendezték az ukrain magyar közösség fórumát. Az eseményen a magyar érdekvédelmi szervezetek képviselői és mások elmondhatták, hogyan látják a kárpátaljai magyarság helyzetét, milyen kérésekkel fordulnak a megye, illetve az ország vezetőihez.

* 90 éves korában elhunyt **Turák Angéla** (1934. 03. 18.–2024. 12. 03.) ungvári festőművész, rajztanár, aki a MÉKK Munkácsy Mihály Alkotóegyesület alapító tagja volt. Több mint 20 éven keresztül volt az ungvári Padijun ifjúsági ház Bakonyi Zoltán stúdiójának rajztanára. Több tanítványa elismert képzőművész lett. Számos egyéni és csoportos kiállításon vett részt a MÉKK és a KMMI szervezésében. Meseíróként és könyvillusztrátorként is jeleskedett.

* A Munkácsy Mihály Magyar Házban megnyílt a *Fehér a fehéren* című kiállítás, amelyen a nagyszülősi ART LIFE alkotói társulat művészei, valamint munkácsi, huszti és harkivi

barátaik mutatták be alkotásaikat. A kiállítás központi témája a fehér szín, amely egyszerre szimbolizálja a tisztaságot, az érintetlenséget, a hagyományokat, ugyanakkor mélyebb filozófiai üzenetet is hordoz: az élet diadalát a káosz és a nehézségek felett.

* 84 éves korában, súlyos betegségben elhunyt az ungvári származású **Duncsák Attila** (1940. 03. 02.–2024. 12. 04.) festőművész. 1984-ben Kassán telepedett le családjával. Kegyeletteljesen búcsúzunk a jó baráttól, aki az *Együtt. Irodalom-művészet-humán tudományok-kultúra* című folyóirat alkotói köréhez tartozott. Munkáival több lapszámunkat illusztráltuk.

* Miniszobrot kapott Ungváron **Erzsébet** magyar királyné. A *Sisi kávéja* elnevezésű apró alkotást a kárpátaljai kávé napján avatták fel.

* A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tartotta XXXIII. megyei közgyűlését. Az eseményen **dr. Orosz Ildikó**, a KMPSZ elnöke számolt be a 2024-es év eseményeiről. Többek között elmondta: „Mi nem kérünk mást, csak azt, hogy az eleve meglévő jogainkat adják vissza. Ezért harcolunk minden szinten.”

* A GULAG-kutatók III. nemzetközi konferenciájára került sor a Megbékélésért Polgári Egyesület és a GULAG- és GUPVI-kutatók Nemzetközi

Társasága (GKNT) szervezésében, az Alapjogokért Központ támogatásával a felsőszolca Bárczay-kastélyban. Mások mellett előadást tartott **Dupka György** (a GKNT ügyvezető elnöke, a Iustitia GGKI tudományos főmunkatársa, a Szolyvai Emlékparkbizottság titkára) *Kárpátalja tragédiája: magyar, sváb/német férfiak és nők elhurcolása az NKVD forгатókönyve alapján* címmel.

* A remény gyertyáját is meggyújtották Beregszász főterén. Az adventi ünnepség ezúttal a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (II. RF KMF) és a Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet által jött létre.

* *Hidegfüst* (Cold smoke) címmel kisjátékfilmet forgatnak Shrek Tímea beregszászi írónő egyik novellájából. A történet Kárpátalján játszódik 2022 decemberében. A főszerepekben kárpátaljai színészek működnek közre. A filmben láthatjuk majd **Polyák Anitát**, **Ferenci Attilát** és **Varga Józsefet**, valamint **Fehérvári Pétert**, **Kovács Dominik Patrickot**, **Házy Leót** és **Pallagi Krisztinát**. A *Hidegfüst* című kisjátékfilmet a kárpátaljai, munkácsi származású **Fényes András** rendezte, a forgatókönyvet Shrek Tímea és Fényes András írták, operatőre **Fagyas Krisztián**. A film premierje a tervek szerint 2025 szeptemberében lesz.

* Magyarország Ungvári Főkonzulátusa, az Ungvári Nemzeti

Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási-Tudományos Intézetének (UNE UMOTI) Hungarológiai Központja és Magyar Filológiai Tanszéke emlékező fórumot rendezett **Váci Mihály** író, költő születésének 100. évfordulója alkalmából az ungvári Hungarológiai Központban, amelyen anyaországi és kárpátaljai irodalmárok, művelődés- és irodalomtörténészek osztották meg gondolataikat a költő életéről, alkotó útjáról, Kárpátaljához kötődő személyes kapcsolatairól.

A jelenlévőket **dr. Zékány Krisztina** tanszékvezető üdvözölte. Köszöntőt mondott **Vida László**, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának vezető konzulja, **dr. Berta Eleonóra**, a Hungarológiai Központ igazgatója. Ezután **dr. Zékány Krisztina** elnökletével az első szekcióban **Dr. habil. Minya Károly**, a Nyíregyházi Egyetem Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetének igazgatója méltatta Váci Mihály Kossuth- és József Attila-díjas költő életművét; **dr. Dupka György** Ratkó József-díjas író „*Meglásd, holnap könnyebb lesz a szó...*” *Vergődésben, szélben született, értékelhető irodalom Kárpátalján* címmel tartott átfogó előadást; **Finta Éva** irodalomtörténész, József Attila-díjas költő Váciné Juhász Máriával való levelezéséről, személyes kapcsolatáról beszélt. A második szekcióban **Marcsák Gergely** költő, irodalomtörténész, a Kovács Vilmos

Irodalmi Társaság elnöke Váci Mihály és Kovács Vilmos életútját állította párhuzamba; **Kovács Eleonóra** író, az UNE UMOTI Magyar Történelem és Európai Integráció Tanszék tanára Váci Mihály emlékezetét vizsgálta a *Vörös Zászló* és a *Beregi Hírlap* hasábjain. Az elhangzottakhoz **dr. Csordás László** irodalomtörténész, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola docense is hozzászólt. A harmadik szekcióban **dr. Balla Evelina**, a Nyíregyházi Egyetem Ukrán Nyelv és Kultúra Intézeti Tanszékének docense ukrán nyelvű előadásában Váci életművét, nyírségi tevékenységét idézte fel; **dr. Talabircsuk Okszana**, az UNE UMOTI Magyar Filológiai Tanszékének docense – ugyancsak ukránul – Váci Mihály Jurij Skrobinec neves műfordító által ukrán nyelvre átültetett verseiről tartott összehasonlító elemzést.

* **Andrij Ljubka** kárpátaljai ukrán író, költő nyerte el a 2024-es *Joseph Konrad–Kozieniewski-díjat* – közölte a Instytut Polski w Kijowie a Facebook-oldalán. A lengyel–ukrán zsűri minden évben olyan 40 év alatti ukrán nyelven alkotó tollforgatónak ítéli oda a díjat, aki innovatív formát követ, üzenete univerzális, művei aktuális kérdéseket feszegetnek, gondolkodásra sarkallnak és bővítik a más kultúrákról való ismereteket. Idén az elismerést a nagyszülősi születésű **Andrij Ljubka**

kapta, aki nemrég ünnepelte 37. születésnapját. Andrij Ljubka 2004 óta publikál prózát és verseket. Leghíresebb műve a *Karbid*.

* Hibrid formában tartotta a 2024. évi közgyűlését a Kárpátaljai Magyar Akadémiai Tanács (KMAT). A rendezvényt **Cserniczkó István**, a KMAT elnöke, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektora nyitotta meg, köszöntve az elnökségi tagokat, tanácsstagokat. **Kocsis Károly** akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság elnöke sajnálattal konstataulta, hogy az Ukrajnában kialakult helyzet miatt nem lehet személyes jelenléttel megrendezni a KMAT közgyűlését, egyben reményét fejezte ki, hogy ez a helyzet hamarosan változhat. Kiemelte továbbá, hogy 2025 májusában Magyarországon tartják a *2025 – az MTA 200 éves* című rendezvényt, amelyen a kárpátaljai tudós társaság is bemutatkozik majd.

A továbbiakban **Cserniczkó István** beszámolójában ismertette a KMAT 2024. évi tevékenységét. **Dolinai Zsuzsanna** titkár bemutatta a *Spenik Ottó-díj* 2024. évi díjazottjait. Idén a díjat **Pólin Irén**, a Rákóczi-főiskola Biológia és Kémia Tanszékének docense, **Berghauer Sándor**, a Rákóczi-főiskola Földrajz és Turizmus Tanszékének docense, **Spenik Szilvia**, az Ungvári Nemzeti

Egyetem Ukrán–Magyar Oktatási–Tudományos Intézete Magyar Filológia Tanszékének munkatársa, **Rónay Lერი**, az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar–Ukrán Oktatási–Tudományos Intézete Magyar Történelem és Európai Integráció Tanszékének oktatója, **Ruszin László** professzor, akadémikus, az Ungvári Nemzeti Egyetem korábbi rektora, **Filep Mihály**, a Rákóczi-főiskola Biológia és Kémia Tanszékének docense vehette át. A KMAT 2024. évi közgyűlése **Spenik Sándor** alelnök köszöntőjével zárult.

* A Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Program keretén belül, a Kárpátaljai Magyar Pedagógus-szövetség (KMPSZ) támogatásával átadták a P. Frangepán Katalin Gimnázium búcsúi óvodáját. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével **Nacsa Lőrinc** nemzetpolitikáért felelős államtitkár és **Orosz Ildikó**, a KMPSZ és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke is.

* *Ecset nélkül fest a nap* címmel másodjára szervezték meg Haranglábban a Weinrauch Katalin-szavalóversenyt a Bátyúii kistérség 1–4. osztályos tanulóinak részvételével. Összesen 21 kisdíák nevezett. A győztesek értékes ajándékokkal távoztak. Az esemény megálmodója, egyben házigazdája **Tari Erika** könyvtáros volt.

* *Adventi humorkörút* címmel szervezett jótékonysági estet Beregszászon a Kárpátaljai Magyar Kul-

turális Szövetség Ifjúsági Szervezete (KMKSZ ISZ). A jó hangulatú rendezvényen Török Ádám humorista lépett fel az MCC Beregszászi Képzési Központjának konferenciatermében.

* A Beregszászi Bethlen Gábor Líceumban idén is megrendezték a *Hit, Remény, Szeretet* vers- és prózamondó versenyt a kárpátaljai oktatási intézményekben tanuló magyar diákok, valamint itt élő felnőttek számára.

* A betlehemi békelángról lobbant fel az öröm gyertyája Beregszász adventi koszorúján advent harmadik vasárnapján. Az eseményt a görögkatolikus egyház, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség szervezte.

* Az ausztriai magyarok lapja, a *Bécsi Napló* 2024. november-decemberi száma ismertetőt közöl **Dupka György** *A Kárpátaljai magyarság, némettség elhallgatott tragédiája, 1944–1946 / A hidden tragedy: The Fate of Hungarians and Germans in Subcarpathia, 1944–1946.* című magyar–angol nyelvű könyvéről (<https://mek.oszk.hu/21800/21806/21806.pdf>). *A kárpátaljai magyarok és németek tragédiája* című írás szerzője **dr. Zubánics László**.

* A Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulata *Adventi*

kalendárium címmel több helyszínen bemutatta karácsonyi műsorát a közönség nagy örömeire.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola átriumában adventi koncertet rendeztek Magyarország Beregszászi Konzulátusa és a Pro Cultura Subcarpathica szervezésében. Fellépett Jazzation, Magyarország első számú jazz acapella együttese, amelynek tagjai hangszerek nélkül mutatták be, hogy a zenei élmény akkor is teljes lehet, ha mindössze öten énekelnek a színpadon.

* Megnyílt a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) 2024-es téli tárlata az ungvári Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban. Az ünnepélyes megnyitón a megjelenteket **Kulin Ágnes**, a RIT elnöke köszöntötte. Az eseményen átadták a *Révész Imre-díjakat*, amelynek idei kitüntetettjei **Potápi Árpád János** egykori nemzetpolitikáért felelős államtitkár (posztumusz), valamint **Veres Ágota** és **Klisza János** festőművészek.

* Megjelentek a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola új kiadványai:

– **Severa Miroszláv** et al.: Professzor dr. Fodor István (1907–2000): Egy kárpátaljai botanikus élete és munkássága (Monográfia).

– Krízishelyzetek hatása és ki-

hívásai az oktatásban – Nemzetközi tudományos konferencia. Szerkesztette **Berghauer-Olasz Emőke** et al.

– Digitális gazdaság és fenntartható fejlődés: a pénzügy, számvitel, menedzsment, valamint társadalom- és viselkedéstudomány legújabb trendjei.

– Challenges and Effects of Crisis Situations on Education – International Academic Conference. Szerkesztette **Berghauer-Olasz Emőke** et al.

– Beregszász város monográfiája. Szerkesztette **Szamborovszkyné Nagy Ibolya** és **Molnár D. Erzsébet**, az MTA köztestületének külső tagjai.

– **Szamborovszkyné Nagy Ibolya**: Nagybereg krónikája.

KÖNYVESPOLC – 2024

Az *Együtt* című irodalmi-művészeti-kulturális-humán tudományi folyóirat 2002–2024 között megjelent számai itt tekinthetők meg:

<http://kmmi.org.ua/konyvtar/folyoiratok/egyutt>

<https://epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=595>

KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖNYVEK

(Sorozatszerkesztő és felelős kiadó: **Dupka György**)

MEGJELENT

* **Dupka Nándor:** *Pásztor Ferenc vértanú. „Hitét nem tagadta meg, inkább a halált választotta”.* A Kárpátaljai Római Katolikus Egyház hitvallói (1945–1991). Monográfia. KMMI-füzetek XXXII. A kiadványhoz ajánló sorokat **Molnár János**, a beregszászi Szent Kereszt római katolikus templom plébánosa, püspöki helynök írt, aki egyben felhívja a tisztelt olvasók figyelmét, hogy „Imádkozzunk boldoggá avatásáért!” Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet–Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2024.

* **Dupka György–Fuchs Andrea:** *25 éves a Tiszabökényi Római Katolikus Egyházközség (1999–2024).* Kárpátaljai Magyar Könyvek 312. Tiszabökényi Római Katolikus Egyházközség–Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2024.

* „*Mi lehetett nagy bűnünk...?*” A GULAG–GUPVI-kutatók nemzetközi fóruma Kárpátalján, 2023. Kutatás, tényfeltárás, emlékezetpolitika. Nemzetközi emlékkonferencia, Beregszász, 2023. november 17. Szerzői: **dr. Tóth Mihály** (Zápszony), **dr. Zékány Krisztina** (Ungvár), **dr. Molnár D. Erzsébet** (Beregszász), **dr. habil. Váradai Natália** (Beregszász), **dr. Zubánics László** (Gut), **dr. Dupka György** (Tiszabökény), **Marosi István** (Beregszász), **Bim-**

ba Brigitta (Bátyú), **Meskó János** (Ungvár), **Dupka Nándor** (Ungvár), **dr. Botlik József** (Budapest), **dr. Havasi János** (Pécs), **Kovács Sándor** (Budapest), **Hangácsi István** (Szentendre), **Köteles Ágoston** (Tornaújfalú), **Dr. Motrevics Vladimir Pavlovics** (Jekatyerinburg). Borítógrafika: **M. Lovász Noémi** (Kolozsvár). Összeállította, a jegyzeteket írta: **Dupka György**. Lektorálta: **dr. Zubánics László**. Felelős szerkesztő: **dr. Zékány Krisztina**. Közreműködő, képszerkesztő: **Fuchs Andrea**. Borító, műszaki szerkesztő: **Dupka Zsolt**. Szolyvai Emlékpark–Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2024.

* Megjelent **Vári Fábíán László** *Vásártér* c. önéletrajzi regényének (2018) angol nyelvű lefordított változata. **László Vári Fábíán**. *Market-place*. Translated from Hungarian by **Dr. Peter Ortutay**. Reader and Reviewer: **Dr. András Tarnóc**. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2024.

* **Dupka György–Fuchs Andrea:** *A Kárpátaljai Magyar Könyvek, a KMMI-füzetek sorozat bibliográfiája, a digitalizált művek jegyzéke (1992–2024).* Kárpátaljai Magyar Könyvek 310. Felelős szerkesztő, lektor: **dr. Zékány Krisztina**. Fedélterv, műszaki szerkesztő: **Dupka Zsolt**. Intermix Kiadó–MÉKK, Ungvár–Budapest, 2024.

* **Shrek Tímea:** *Ördögsgzeg.* Mesegyűjtemény. **Kutasi Csaba**

illusztrációival. Kárpátaljai Magyar Könyvek 306. MÉKK–Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2024.

* *SZÉGYENPIAC. Tollal a bé-
kéért az orosz–ukrán háború árnyé-
kában* (Az *Együtt* folyóirat szerzői
körének antológiája, 2014–2024).

Illusztrációk: **Kutasi Csaba**. A
kötetben olvasható írások (versek,
prózai írások, esszék, interjúk, jegy-
zetek) az *Együtt* c. folyóiratban és
más kiadványokban jelentek meg.

Összeállította, a szöveget gon-
dozta és a jegyzeteket írta: **Dupka
György**. Lektorálta és az előszót írta:
Vári Fábián László. Borító és belső
illusztrációk: **Kutasi Csaba** (Tisza-
péterfalva). Szerkesztő: **Szemere Ju-
dit**. Szerkesztőségi munkatárs: **Fuchs
Andrea**. Műszaki szerkesztő: **Dupka
Zsolt**. Kárpátaljai Magyar Könyvek

307. Intermix Kiadó–KMMI, Ung-
vár–Budapest, 2024.

A fentebb említett kiadványok
elektronikus változata megtalálható
a Kárpátaljai Magyar Művelődési
Intézet honlapján ([https://kmmi.org.
ua/konyvtar/konyvek](https://kmmi.org.ua/konyvtar/konyvek)).

ELŐKÉSZÜLETBEN

Szöllősy Tibor: *Őszi rajzás*.
Tollal mentett tanulságos események,
történetek (folytatás). Kárpátaljai
Magyar Könyvek 306. MÉKK–Inter-
mix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2025.

Dupka György: *Magyar hadi-
foglyok, civil rabok a Baltikumban,
1944–1953*. Szolyvai Emlékpark–
MÉKK, Ungvár–Budapest, 2025.

Összeállította: Dupka György

SZERZŐINK

BALAJTHY ISTVÁN (1817–1896)

BÍRÓ JÓZSEF – 1951 (Budapest)

CSONTOS MÁRTA – 1951 (Szeged)

DUPKA GYÖRGY – 1952 (Tiszabökény – Budapest)

FERENCZES ISTVÁN – 1945 (Csíkszereda)

KOPRIVA NIKOLETT – 1996 (Munkács – Sepsiszentgyörgy)

KOVÁCS SÁNDOR – 1954 (Eszeny – Budapest)

OLÁH ANDRÁS – 1959 (Mátészalka)

ORTUTAY PÉTER – 1942 (Ungvár – Bélapátfalva)

SERES ATTILA – 1975 (Budapest)

SZABÓ PALÓCZ ATTILA – 1971 (Budapest)

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ – 1951 (Mezővári – Nyíregyháza)

Lapszámunkat Kopriva Nikolett festményeivel illusztráltuk.